

Särskild förvaltning av elnät

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag (prop. 2003/04:135) om särskild förvaltning av elnät. Förslaget innebär att en lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar införs den 1 januari 2005. Enligt den nya lagen skall en anläggning få ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. Lagen innefattar två former av särskild förvaltning, nämligen förvaltningsföreläggande, som är mindre ingripande mot koncessionshavaren, och tvångsförvaltning, som är mer ingripande. Syftet med den särskilda förvaltningen är i båda fallen att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Om emellertid en sådan förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas eller sannolikt inte blir bestående sedan en eventuell tvångsförvaltning upphört får staten lösa in anläggningen, varvid expropriationslagen (1972:719) skall tillämpas.

I betänkandet behandlas även en motion med begäran om en precisering av kriterierna för när en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning. Utskottet avstyrker motionen och redovisar sin syn i frågan. Motionen får stöd i en reservation (m, fp, kd), där det krävs att lagstiftningen mer uttryckligt skall ange vilka bestämmelser i ellagstiftningen som en koncessionshavare skall bryta mot för att riskera särskild förvaltning; i avvakten på ett sådant klarläggande bör propositionen avslås.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Propositionen.....	5
Skälen för införande av en lag om särskild förvaltning av elnät.....	5
Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen.....	5
Förutsättningar för ingripande.....	6
Föremålet för särskild förvaltning.....	7
Formen för ingripande.....	7
Förvaltningsföreläggande.....	8
Tvångsförvaltning.....	8
Tvångsförvaltning utan resultat.....	9
Övrig lagstiftning.....	10
Egendomsskyddet.....	10
Motionen.....	11
Vissa kompletterande uppgifter.....	11
Utredningar.....	11
Yttranden över Elnätsutredningens förslag.....	12
Egendomsrätten i regeringsformen och Europakonventionen.....	13
Utskottets ställningstagande.....	14
Reservationer.....	16
Särskild förvaltning av elnät (m, fp, kd)	16
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Propositionen.....	18
Följdmotion.....	18
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Särskild förvaltning av elnät

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar och till lag om ändring i ellagen (1997:857). Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:135 och avslår motion 2003/04:N19.

Reservation (m, fp, kd)

Stockholm den 12 oktober 2004

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Ingegerd Saarinen (mp), Sylvia Lindgren (s), Berit Högman (s), Maria Larsson (kd), Lennart Beijer (v), Karl Gustav Abramsson (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c), Anne Ludvigsson (s), Anne-Marie Pålsson (m), Lars Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Kris-ter Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Anders Sjölund (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2003/04:135 om särskild förvaltning av elnät,

dels en motion som väckts med anledning av propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I proposition 2003/04:135 om särskild förvaltning av elnät föreslås införandet av en lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar. Den föreslagna lagen innebär att om en koncessionshavare i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen skall dennes anläggning ställas under särskild förvaltning. Beslut om särskild förvaltning meddelas av länsrätten på ansökan av nätmyndigheten. Det skall finnas två former av särskild förvaltning, förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Syftet med den särskilda förvaltningen är i båda fallen att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Om en sådan förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas får staten lösa in anläggningen, varvid expropriationslagen (1972:719) skall tillämpas.

Utskottets överväganden

Propositionen

Skälen för införande av en lag om särskild förvaltning av elnät

Enligt gällande bestämmelser i ellagen (1997:857) skall nätkoncessionen återkallas om en koncessionshavare i väsentlig mån åsidosätter sina skyldigheter. Ellagen innehåller emellertid inga bestämmelser om vad som skall ske efter det att en nätkoncession återkallats. Någon rätt för staten att lösa in ledningen eller ledningsnätet eller att tvinga fram en överlåtelse finns inte. Följden av en återkallelse blir att anläggningens innehavare inte längre får använda anläggningen. Detta får i sin tur till följd att överföringen av el upphör på nätet och alla elanvändare blir utan el. Det påtalas i propositionen att en sådan situation är oacceptabel och att en återkallelse av en nätkoncession i praktiken därmed inte kan ske. Någon annan form av sanktion mot en misskötsam koncessionshavare måste därför införas.

Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen

Regeringen föreslår att en anläggning skall ställas under särskild förvaltning av en förvaltare efter beslut av länsrätten om innehavaren av en nätkoncession för en anläggning i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. I propositionen påpekas att det i praktiken blir två olika former av misskötsamhet som kan leda till särskild förvaltning, nämligen eftersatt underhåll av anläggningen och/eller ovilja eller oförmåga att följa ellagstiftningens bestämmelser. Syftet med en särskild förvaltning är att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning för anläggningen, dvs. att misskötsamheten skall upphöra. Detta uppnås genom att en särskild förvaltare helt eller delvis övertar förvaltningen av den berörda anläggningen medan koncessionshavaren i motsvarande mån fräntas förvaltningen.

Vidare innebär förslaget att det skall finnas två former av särskild förvaltning – förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Om en varaktig tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas har staten, enligt regeringens förslag, rätt att lösa in anläggningen.

Ärenden om att ställa en elektrisk anläggning under särskild förvaltning skall prövas av den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen. Nätmyndigheten är för närvarande Statens energimyndighet som har sitt säte i Eskilstuna. Den är därmed belägen inom domkretsen för Länsrätten i Södermanlands län.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2005.

Förutsättningar för ingripande

Enligt förslaget i propositionen skall, som redan nämnts, en anläggning få ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. De anläggningar som avses är ledningar och ledningsnät som används med stöd av nätkoncession enligt ellagen.

I propositionen förordas att kriterierna för att besluta om särskild förvaltning skall vara desamma som hittills gällt för återkallelse av koncession. Enligt nuvarande reglering skall en återkallelse ske om en nätkoncessionshavare i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. En återkallelse kan bara bli aktuell vid omfattande misskötsamhet från koncessionshavarens sida. Det framhålls i propositionen att bestämmelsen om återkallelse är allmänt hållen då det i lagstiftningen inte går att mer precist ange vilken typ av misskötsamhet som skall föranleda återkallelse. Samtidigt påpekas att särskild förvaltning inte kan anses vara en fullt lika ingripande åtgärd som återkallelse av koncession. En återkallelse innebär att koncessionshavarens egendom inte längre får användas och att de intäkter som följer av verksamheten därför bortfaller helt. Särskild förvaltning innebär att koncessionshavaren förlorar rådigheten över sin egendom, men verksamheten får fortsätta och det överskott som verksamheten eventuellt genererar tillfaller koncessionshavaren. Regeringen betonar även att särskild förvaltning inte är en alternativ ingripandeform utan en sista åtgärd som får tas till när andra tvångsmedel har använts utan att de lett till önskat resultat.

Elnätsutredningen föreslog (SOU 2001:73) att en anläggning skulle få ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen och dessa brister i förvaltningen av anläggningen innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas. Enligt regeringens uppfattning medför det tillägg som utredningen föreslagit vissa nackdelar. Regeringen menar att utredningens förslag innebär att koncessionshavaren kan bryta mot vissa bestämmelser, även mycket allvarliga, utan att riskera ett beslut om särskild förvaltning medan brott mot andra bestämmelser däremot kan få denna följd. Det finns, enligt regeringens uppfattning, ingen anledning att ge en misskötsam koncessionshavare denna möjlighet. Vidare kan det uppstå tveksamheter huruvida brott mot en viss bestämmelse innebär ett hot mot elöverföringen eller elmarknadens funktion eller inte.

Regeringen anser att en prövning, om frågan om särskild förvaltning blir aktuell, skall ske på grundval av koncessionshavarens hela misskötsamhet. En samlad bedömning skall då ske där koncessionshavarens intressen vägs mot samhällets intresse av att samtliga bestämmelser inom ellagstiftningen iakttas, oavsett vilka intressen dessa bestämmelser är avsedda att skydda.

Föremålet för särskild förvaltning

I det fall en misskötsam koncessionshavare innehar flera anläggningar och misskötsamheten endast hänför sig till en del av anläggningarna skall bara dessa ställas under särskild förvaltning. Detta skall dock endast gälla i den utsträckning som den samlade förvaltningen av samtliga anläggningar inte försvåras i nämnvärd omfattning.

Regeringen menar att utgångspunkten vid bedömningen av denna fråga bör vara att ett beslut om särskild förvaltning inte bör ges större omfattning än som krävs för att uppnå syftet med den särskilda förvaltningen, dvs. att koncessionshavarens misskötsamhet upphör och de problem som drabbat elmarknaden och dess kunder till följd av denna misskötsamhet försvinner.

Det påtalas även att ett beslut om särskild förvaltning, utöver själva anläggningen i teknisk bemärkelse, också måste omfatta ytterligare egendom som krävs för att verksamheten skall kunna bedrivas.

Den föreslagna möjligheten att ingripa mot misskötsamma koncessionshavare bör dock inte omfatta staten som koncessionshavare. I praktiken gäller det stamnätet och ett antal utlandsförbindelser som används med stöd av ett stort antal nätkoncessioner, vilka innehas av staten och drivs av Affärsverket svenska kraftnät. Undantaget skall dock inte gälla av staten helt eller delvis ägda aktiebolag som innehar nätkoncessioner.

Formen för ingripande

När det gäller formen för ingripande skall det enligt regeringens förslag finnas två former av särskild förvaltning: förvaltningsföreläggande, som är mindre ingripande mot koncessionshavaren, och tvångsförvaltning, som är mer ingripande.

Det framhålls i propositionen att utgångspunkten vid valet mellan dessa två former skall vara att ingripandet inte bör vara mer omfattande än som krävs för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning. Vid bedömningen skall det inte bara beaktas om en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas under den tid den särskilda förvaltningen pågår utan även om en sådan förvaltning kan antas bli bestående under tiden därefter.

I de fall misskötsamheten bottnar i ren ovilja att följa de bestämmelser som omgärdar nätverksamheten måste man ofta vidta åtgärder av mer ingripande karaktär, sägs det i propositionen. I dessa fall bör därför den särskilda förvaltningen få formen av tvångsförvaltning. Tvångsförvaltning kan även bli aktuell i de fall då misskötsamheten inte beror på bristande vilja att följa regelverket, men det bedöms som utsiktslöst att koncessionshavaren inom rimlig tid kan bygga upp sin kompetens eller sina ekonomiska resurser. Målet för den särskilda förvaltningen då sådana situationer föreligger blir i många fall inte att koncessionshavaren efter en tid återtar förvaltningen av anläggningen utan att någon annan övertar driften av den-

na. Om en frivillig överenskommelse med denna innebörd inte kan uppnås föreslås en möjlighet för staten att inlösa anläggningen från koncessionshavaren.

Förvaltningsföreläggande

Enligt regeringens förslag skall koncessionshavaren vid ett förvaltningsföreläggande föreläggas att genom ett förvaltningsavtal överlämna förvaltningen, helt eller delvis, till en av honom utsedd förvaltare.

Om länsrätten finner att ett förvaltningsföreläggande är den lämpligaste formen för den särskilda förvaltningen skall koncessionshavaren åläggas att inom viss tid till länsrätten ge in ett avtal varigenom förvaltningen av den särskilda egendom som anges i föreläggandet överlämnas till en särskild förvaltare. I föreläggandet skall de missförhållanden som har föranlett föreläggandet anges.

När förvaltningsavtalet har getts in till länsrätten skall länsrätten pröva huruvida avtalet kan godkännas eller ej. Avgörande i denna prövning är om avtalet har ett sådant innehåll att det kan antas leda till en tillfredsställande förvaltning av anläggningen. Förvaltaren behöver inte överta förvaltningen i vidare omfattning än vad som behövs för att missförhållandena skall kunna rättas till.

Under den tid som förvaltningsavtalet gäller skall dels de missförhållandena som råder rättas till, dels koncessionshavaren ges möjlighet att bygga upp sina ekonomiska resurser och sin kompetens så att denne på sikt kan återta förvaltningen av sitt nät. Därför bör förvaltningsavtalets giltighetstid inte vara alltför kort. En lämplig minimitid bör vara ett år, sägs det i propositionen.

Länsrättens och statsmakternas befattning med ärendet upphör i och med godkännandet av förvaltningsavtalet. Nätmyndigheten kommer dock att, inom ramen för sitt tillsynsansvar enligt ellagen, kunna följa utvecklingen hos den berörda anläggningen.

I det fall koncessionshavaren inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten eller om ett ingivet förvaltningsavtal inte kan godkännas skall länsrätten i allmänhet genast förordna om tvångsförvaltning. Om ett ingivet förvaltningsavtal endast har några mindre brister skall det dock finnas en möjlighet för koncessionshavaren att rätta till detta innan länsrätten slutligen tar ställning i målet.

Tvångsförvaltning

Om förhållandena är sådana att ett förvaltningsföreläggande inte är tillräckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning skall länsrätten förordna om tvångsförvaltning av den berörda anläggningen.

Vid tvångsförvaltning skall hela förvaltningen av anläggningen överlämnas till en förvaltare som utses av länsrätten och nätmyndigheten skall utöva tillsyn över tvångsförvaltningen.

Det skall åligga nätmyndigheten att föreslå en förvaltare, varefter den föreslagne förvaltarens lämplighet prövas av länsrätten. Förvaltarens främsta uppgift är att verka för att de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen undanröjs så att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Förvaltaren skall därför så snart som möjligt utarbeta en plan för hur en sådan förvaltning skall kunna åstadkommas. Sedan förvaltaren utarbetat denna plan skall den ges in till länsrätten som på grundval av planen beslutar hur länge tvångsförvaltningen skall pågå. Denna tid, sägs det i propositionen, får avgöras från fall till fall men det bör inte i något fall beslutas om längre tid än fem år. Vidare skall länsrätten ha möjlighet att förlänga tiden, dock med högst tre år i taget, om det vid förvaltningstidens slut visar sig att det ännu inte gått att komma till rätta med de problem som föranlett tvångsförvaltningen. Länsrätten skall även ha möjlighet att besluta att förvaltningen skall upphöra i förtid om det visar sig att skälen för tvångsförvaltning inte längre föreligger.

Förvaltaren skall, utöver skyldigheten att undanröja de missförhållanden som föranlett tvångsförvaltningen, i övrigt förvalta anläggningen på ett tillfredsställande sätt. Förvaltningen finansieras uteslutande med de medel som genereras i verksamheten och de lån som förvaltaren eventuellt tar upp. Samtliga dessa medel tillhör koncessionshavaren men disponeras för dennes räkning av förvaltaren.

Om förvaltaren skulle missköta sitt uppdrag blir inte följderna att anläggningen på nytt ställs under särskild förvaltning utan följderna blir att förvaltaren byts ut.

Tvångsförvaltning utan resultat

I propositionen föreslås att staten får lösa in anläggningen om en bestående tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas.

Regeringen påpekar att tvångsförvaltning i vissa situationer inte kommer att framstå som meningsfull. Det kan vara fallet när det inte går att skaffa fram behövligt kapital för anläggningens upprustning. En annan situation kan vara att frågan om tvångsförvaltning har aktualiserats av koncessionshavarens ovilja att följa ellagstiftningens bestämmelser. Mot bakgrund av detta bör det i lagen finnas en möjlighet för staten att lösa in anläggningen. Enligt regeringen bör det finnas möjlighet att besluta om inlösen såväl då frågan om tvångsförvaltning aktualiseras som under pågående tvångsförvaltning.

Som förutsättning för inlösen föreslås gälla att en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kan åstadkommas eller att en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte blir bestående sedan en eventuell tvångsförvaltning har upphört.

Övrig lagstiftning

Regeringen föreslår att möjligheten i ellagen att återkalla en nätkoncession vid koncessionshavarens misskötsamhet tas bort och ersätts med en obligatorisk återkallelse då en elektrisk anläggning löses in av staten enligt den i propositionen föreslagna lagen.

Egendomsskyddet

Regeringen gör bedömningen att den föreslagna lagen är förenlig med bestämmelserna om egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen.

Enligt regeringsformen (2 kap. 18 § första stycket) är varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Den som genom expropriation eller annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom skall vara tillförsäkrad ersättning för förlusten enligt grunder som anges i lag.

Enligt artikel 1 i tilläggsprotokoll nr 1 till Europakonventionen skall varje medborgare ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och folkrettens allmänna grundsatser.

I propositionen påpekas att de ingrepp som kan komma i fråga enligt de föreslagna bestämmelserna aktualiseras vid sådan misskötsamhet från koncessionshavarens sida som består i eftersatt underhåll av nätet, åsidosättande av de bestämmelser som syftar till att upprätthålla en fungerande elmarknad och åsidosättande av de bestämmelser som syftar till att upprätthålla elsäkerheten. Vid eftersatt underhåll kan kunderna drabbas av frekventa och långvariga strömavbrott men även av dålig kvalitet på överföringen, vilket i sin tur kan skada känslig elektronisk utrustning. Vidare kan misskötsamhet som skadar elmarknadens funktion få ett flertal negativa konsekvenser. Om inte mätning och rapportering fullgörs blir det svårt eller i vissa fall omöjligt för elleverantörerna att beräkna hur mycket el varje kund har förbrukat. När det gäller brott mot elsäkerhetsbestämmelserna kan sådan misskötsamhet hota människors liv, hälsa och egendom och även framkalla störningar i driften av andra elektroniska anläggningar. Sådana störningar kan vara både farliga och kostsamma.

Enligt regeringens mening är det uppenbart att de ingrepp som nu föreslås skall få vidtas för att tillgodose angelägna allmänna intressen och alltså i det allmännas intresse. Vid inlösen föreligger rätt till ersättning enligt de grunder som anges i expropriationslagen. Regeringen anser därför att de åtgärder som föreslås ryms inom gränsen för vad som är tillåtet enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen.

Motionen

Ett tillkännagivande med begäran om en precisering av kriterierna för när en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning framställs i motion 2003/04:N19 (m). Motionärerna påpekar att de i huvudsak delar regeringens uppfattning. När det gäller förutsättningarna för ett ingripande anser de emellertid att regeringens formuleringar är alltför vaga. Med hänvisning till vad Konkurrensverket anfört i sitt remissyttrande menar motionärerna att kriterierna för att en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning måste preciseras.

I motionen påpekas även att Svensk Energi i sitt remissvar har ifrågasatt om den föreslagna regleringen är förenlig med bestämmelserna om egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen. Av omsorg om egendomsrätten förutsätter motionärerna – utan något särskilt yrkande – att den nya lagen kommer att tillämpas ytterst restriktivt och endast när de allmänna intressena riskerar att lida allvarlig skada. Vidare sägs det i motionen att det även mot denna bakgrund är viktigt att det sker en precisering av kriterierna för när en anläggning kan tas under särskild förvaltning.

Vissa kompletterande uppgifter

Utredningar

Frågan om tvångsåtgärder för att säkerställa fortsatt elöverföring vid upphörande av koncession har behandlats av en rad tidigare utredningar, däribland Ellagstiftningsutredningen (SOU 1995:108), vilken hade till uppgift att utarbeta förslag till ny lagstiftning på elområdet. Utredningen föreslog att de återkallelsegrunder för nätkoncession som gällde enligt 1902 års ellag i huvudsak skulle kvarstå oförändrade. Vidare föreslogs att det skulle skapas en möjlighet för staten att, om en nätkoncession återkallas eller i annat fall upphör att gälla, mot ersättning förfoga över ledningen eller ledningsnätet under en begränsad tid, högst fem år.

I den proposition om ny ellag (prop. 1996/97:136, s. 53) som överlämnades till riksdagen i maj 1997 gjorde regeringen bedömningen att ett ledningsnät, vid återkallelse av en nätkoncession, bör kunna ställas under tvångsförvaltning för att trygga en säker elförsörjning. Regeringen ansåg dock att den närmare utformningen av tvångsförvaltningen borde utredas vidare.

Regeringen beslutade i november 1999 att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda om bestämmelserna om nätverksamhet i ellagen behövde ändras – Elnätsutredningen. Den särskilde utredaren (direktör Sten Kjellman) skulle bl.a. lämna förslag till regler för tvångsförvaltning av nätkoncession.

Elnätsutredningen föreslog, som nämnts, i slutbetänkandet om elnätsföretag – särskild förvaltning och regionnätstariffer (SOU 2001:73) att en anläggning får ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i

väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen och dessa brister i förvaltningen av anläggningen innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas.

Utredningen övervägde bl.a. frågan om ett tillräckligt rekvisit för ingripande skulle vara att anläggningsinnehavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen, dvs. en lydelse motsvarande den i ellagens 2 kap. 18 § andra punkten beträffande återkallelse av koncession. Mot bakgrund av att ett beslut om särskild förvaltning innebär ett väsentligt ingrepp för den enskilde efter myndighetsbeslut föreslog utredningen som ytterligare rekvisit för lagens tillämpning att det föreligger ett hot mot elförsörjningen eller elmarknadens funktion.

Beträffande elsäkerheten påpekade utredningen att tillsynsmyndigheten har rätt att förordna om rättelse på nätinnehavarens bekostnad och att förbjuda användandet av en elektrisk anläggning som är i ett sådant skick eller används på ett sådant sätt att uppenbar fara för person eller egendom uppstår. Det finns enligt utredningen därför ingen anledning att rena elsäkerhetsfrågor skall kunna leda till särskild förvaltning.

Elnätsutredningen tog även upp frågan om förenligheten med egendoms-skyddet i regeringsformen och äganderättsskyddet i Europakonventionen. Utredningens slutsats var att deras förslag inte utgjorde en för den enskilde oproportionerligt betungande åtgärd. Det påpekades att det allmänna intresse som är grunden för ett ingripande måste anses synnerligen starkt, eftersom det är fråga om situationer då koncessionshavaren inte bara i väsentlig mån brutit mot sina skyldigheter enligt ellagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen eller villkor i nätkoncessionen utan då därutöver elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas.

Yttranden över Elnätsutredningens förslag

Konkurrensverket framför i sitt remissyttrande (dnr 848/2001) över slutbetänkandet av Elnätsutredningen att verket inte har några avgörande invändningar mot förslaget om särskild förvaltning. Det påtalas dock att det i utredningens förslag till lag om särskild förvaltning inte konkretiseras vilka brister som krävs för att särskild förvaltning skall komma i fråga. Av lagförslaget framgår endast att särskild förvaltning kan komma i fråga när anläggningsinnehavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter. Eftersom bristerna inte närmare preciseras ger lagförslaget utrymme för visst godtycke vid avgörandet om en viss typ av agerande kan leda till särskild förvaltning, sägs det i yttrandet.

Svensk Energi framhåller i sitt remissyttrande (dnr N2000/8740/ESP) över Elnätsutredningens slutbetänkande att särskild förvaltning endast bör kunna tillgripas när elförsörjningen (egentligen elöverföringen) hotas. I de fall elmarknadens funktion hotas bör i första hand nätmyndigheten föreläg-

ga nätföretaget vid vite att följa aktuella lagar och föreskrifter. I andra hand bör nätföretagets misskötsamhet åtgärdas på företagets bekostnad. I sitt yttrande skriver Svensk Energi följande rörande särskild förvaltning.

Svensk Energi stödjer att möjlighet till särskild förvaltning införs i de grövsta fallen av misskötsamhet där elöverföringen allvarligt hotas. Där emot finns det inte något skäl att låta denna mycket ingripande tvångsreglering gälla för de fall elmarknadens funktion hotas. Detta beror inte på att skyddsvärdet för elmarknadens funktion skulle vara mindre, utan på att det finns andra minst lika effektiva medel att tillgripa. Åtgärder som inte är så ingripande för den enskilde. Redan idag kan Nätmyndigheten förelägga ett nätföretag vid vite att rätta till denna typ av brister. Vitet kan sedan höjas tills rättelse sker. Om detta inte skulle anses tillräckligt kan man också tänka sig att införa regler motsvarande dem som redan finns beträffande elsäkerhetsbrister. I dessa fall får Elsäkerhetsverket som tillsynsmyndighet förordna om rättelse på nätkoncessionshavarens bekostnad. Av utredningen framgår att detta förfarande övervägts men att en sådan bestämmelse inte skulle fungera effektivt i praktiken (sid. 62 f.). Det saknas dock en motivering om varför den inte skulle fungera och vad som skiljer den från nyss nämnda regel om brister i elsäkerheten. Då det numera finns flera företag som i egenskap av ombud ombesörjer mätning, beräkning, rapportering och leverantörbyten finns det inga hinder för att införa en regel där sådana ombud kunde anlitas på nätföretagets bekostnad. Svensk Energi kan inte se någon risk för ineffektivitet vid införande av en sådan bestämmelse i de svårartade fall då det skulle anses otillräckligt med Nätmyndighetens möjligheter till vitesförelägganden. Tvärtom borde ett sådant förfarande bli snabbare, billigare och därmed effektivare för samhället.

Ovan föreslagna alternativa förfaranden skulle också stämma bättre överens med de regleringar som finns om egendomsskyddet i regeringsformen och om äganderättskyddet i Europakonventionen. Där framhålls att ingreppet skall vara proportionerligt i förhållande till sitt syfte.

Egendomsrätten i regeringsformen och Europakonventionen

Bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen om egendomsskyddet har följande lydelse.

Varje medborgares egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Den som genom expropriation eller annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom skall vara tillförsäkrad ersättning för förlusten. Sådan ersättning skall också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen skall bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Vidare föreskrivs i 2 kap. 23 § regeringsformen att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Europakonventionens reglering av egendomsskyddet återfinns i artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till konventionen och lyder som följer.

Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.

Ovanstående bestämmelser inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.

Utskottets ställningstagande

Då det svenska samhället i hög grad är beroende av el som energikälla är det angeläget att elöverföringen fungerar tillfredsställande. Som redogjorts för i propositionen innehåller ellagen en rad bestämmelser som syftar till att säkerställa detta. De möjligheter som i dag finns att ingripa mot oseriösa nätföretag är i huvudsak förelägganden vid vite eller återkallelse av nätkoncession. Möjligheten att återkalla en nätkoncession begränsas dock i praktiken av att lagen inte anger hur den fortsatta elförsörjningen skall ske om koncessionen återkallas. Regeringen har därför föreslagit att en ny lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar införs. Förslaget innebär att två ingripandeformer införs, nämligen förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Därtill skall det finnas en möjligheten för staten att, när en tvångsförvaltning inte framstår som meningsfull, lösa in anläggningen.

Eftersom nuvarande bestämmelse i ellagen inte går att använda på ett verkningsfullt sätt välkomnar utskottet regeringens förslag. Vidare är utskottet positivt till de olika former av ingripande som förslaget innefattar, vilka enligt utskottets mening borgar för att inte en mer ingripande tvångsåtgärd behöver begagnas än som fordras för att rätta till de aktuella missförhållandena.

I den motion som väckts med anledning av propositionen anförs att kriterierna för när en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning bör preciseras. Motionärerna berör även frågan om förenligheten med egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen. Utskottet vill med anledning därav anföra följande. Enligt förslaget får en anläggning ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. Särskild förvaltning kan därför, enligt utskottets bedömning, bara bli aktuell vid omfattande misskötsamhet från koncessionshavarens sida. I propositionen betonas även att särskild förvaltning inte är en alternativ ingripandeform utan en sista åtgärd som får tas till när andra tvångsmedel har använts utan att de lett till önskat resultat. Det antagande som görs i motionen om att den nya lagen kommer att tillämpas ytterst restriktivt delas därför av utskottet. Att däremot i lagstiftningen precisera kriterierna för när särskild förvaltning kan

bli aktuell öppnar enligt utskottets mening för att en koncessionshavare kan bryta mot vissa bestämmelser i ellagstiftningen, även mycket allvarligt, utan att riskera ett beslut om särskild förvaltning. Utskottet anser att prövningen om särskild förvaltning bör ske på grundval av koncessionshavarens hela misskötsamhet. När det gäller förslagets förenlighet med egendomsskyddet avviker utskottets uppfattning inte från regeringens.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motion 2003/04:N19 (m).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstagande har föranlett följande reservation.

Särskild förvaltning av elnät (m, fp, kd)

av Maria Larsson (kd), Yvonne Ångström (fp), Anne-Marie Pålsson (m), Krister Hammarbergh (m), Nyamko Sabuni (fp) och Anders Sjölund (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:N19 och avslår proposition 2003/04:135.

Ställningstagande

Det svenska samhället är i hög grad beroende av el, varför det är angeläget att elöverföringen fungerar tillfredsställande. Ellagen innehåller en rad bestämmelser för att säkerställa detta. De möjligheter som i dag finns att ingripa mot koncessionshavare som inte följer bestämmelserna är i huvudsak förlägganden vid vite eller återkallelse av nätkoncession. Som konstateras i propositionen begränsas möjligheten att återkalla en nätkoncession i praktiken av att det i lagen inte anges hur den fortsatta elförsörjningen skall ske om koncessionen återkallas. Regeringen har därför föreslagit att en ny lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar införs. Förslaget innebär att två ingripandeformer införs, nämligen förvaltningsföreläggande och tvångsförvaltning. Därtill skall det enligt regeringens förslag finnas en möjlighet för staten att, när en tvångsförvaltning inte framstår som meningsfull, lösa in anläggningen.

Vi delar i huvudsak regeringens uppfattning och är positiva till att en möjlighet till särskild förvaltning införs för de grövsta fallen av misskötsamhet där elöverföringen hotas. På en avgörande punkt har vi dock invändningar mot regeringens förslag. Det handlar om vilka förutsättningar som skall gälla för ett ingripande. Enligt regeringens förslag får en anläggning ställas under särskild förvaltning om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen. Vi anser att detta är en alltför vag formulering som ger utrymme för visst godtycke vid avgörande om en viss typ av agerande skall leda till särskild förvaltning. Vi menar därför att det av lagstiftningen mer uttryckligt bör framgå vilka bestämmelser i ellagstiftningen som en koncessionshavare skall bryta mot för att riskera särskild förvaltning.

Enligt Elnätsutredningens förslag skulle en förutsättning för ett ingripande i form av särskild förvaltning vara att en anläggningsinnehavare i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagstiftningen och att dessa brister i förvaltningen av anläggningen innebär att elförsörjningen eller elmarknadens funktion hotas. Regeringen menar, till skillnad från utredningen, att även brott mot elsäkerhetsbestämmelserna skall kunna leda till beslut om särskild förvaltning. Då ingreppet mot den enskilde näringsutövaren är så starkt borde det enligt vår mening begränsas till att omfatta ett hot mot elöverföringen för att särskild förvaltning skall kunna tillgripas. När det gäller frågor om elsäkerhet har, som Elnätsutredningen påpekat, tillsynsmyndigheten rätt att förordna om rättelse på nätinnehavarens bekostnad och att förbjuda användandet av en elektrisk anläggning som är i ett sådant skick eller används på ett sådant sätt att uppenbar fara för person eller egendom uppstår. Det finns därför, anser vi, ingen anledning att rena elsäkerhetsfrågor skall leda till särskild förvaltning. Även när det gäller elmarknadens funktion bör liknande ingripandeformer som gäller för elsäkerhet, i likhet med vad Svensk Energi gett uttryck för i tidigare refererade remissyttrande, kunna nyttjas.

Vi vill även, med omsorg om egendomsrätten, betona vikten av att lagen kommer att tillämpas ytterst restriktivt och endast när de allmänna intressena är på väg att lida allvarlig skada. Särskild förvaltning bör bara kunna användas när ingen annan åtgärd är möjlig för att lösa ett för samhället angeläget intresse.

Riksdagen bör därför besluta att återvisa propositionen till regeringen som därefter har att ta det ovan sagda i beaktande innan en ny proposition i ärendet föreläggs riksdagen. Med det sagda tillstyrker vi nämnda motion och avstyrker propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:135 Särskild förvaltning av elnät:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
2. lag om ändring i ellagen (1997:857).

Följdmotion

2003/04:N19 av Per Bill m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om precisering av kriterierna för när en anläggning skall kunna ställas under särskild förvaltning.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde och definitioner

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskild förvaltning och om inlösen av elektriska anläggningar.

Med elektrisk anläggning avses i denna lag en starkströmsanläggning med däri ingående särskilda föremål för överföring av el.

Med nätmyndigheten avses i denna lag den myndighet som, enligt 1 kap. 7 § ellagen (1997:857), av regeringen utsetts att handlägga de frågor som ligger på nätmyndigheten.

Förutsättningar och former för särskild förvaltning

2 § Om ett nätföretag, som använder en elektrisk anläggning med stöd av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 § första stycket ellagen (1997:857), i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt ellagen, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen, skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Om ett nätföretag använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs, skall länsrätten, efter ansökan av nätmyndigheten, besluta om särskild förvaltning av den elektriska anläggningen.

Ansökan om särskild förvaltning skall göras hos den länsrätt inom vars domkrets nätmyndigheten är belägen.

Sådana beslut som avses i första och andra styckena får meddelas bara om anläggningen alltjämt behövs för en säker elförsörjning.

Den särskilda förvaltningen skall utformas så, att en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen kan åstadkommas.

3 § Ett beslut om särskild förvaltning omfattar, utöver nätföretagets elektriska anläggning, den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningen skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

I ett beslut om särskild förvaltning skall länsrätten förelägga nätföretaget att helt eller delvis överlämna förvaltningen till en särskild förvaltare (förvaltningsföreläggande). Om ett sådant föreläggande sannolikt inte är till-

räckligt för att åstadkomma en tillfredsställande förvaltning, skall länsrätten i stället förordna att anläggningen skall ställas under förvaltning av en särskild förvaltare (tvångsförvaltning).

Under den tid som den särskilda förvaltningen pågår skall den särskilde förvaltaren, i stället för nätföretaget, anses som innehavare av den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används eller, om 2 § andra stycket är tillämpligt, som den som senast haft nätkoncession för anläggningen. Om förvaltningen endast delvis har överlämnats till en särskild förvaltare gäller detta bara förvaltningen av de angelägenheter som har överlämnats till den särskilde förvaltaren.

Ett beslut om särskild förvaltning får inte avse en elektrisk anläggning som används med stöd av en nätkoncession som innehas av staten. Detsamma gäller om staten använder en elektrisk anläggning utan stöd av nätkoncession, där sådan behövs.

4 § Om ett beslut om särskild förvaltning riktas mot någon som innehar mer än en nätkoncession och bristerna enligt 2 § första stycket inte gäller samtliga anläggningar, skall beslutet bestämmas att avse endast anläggning till vilken bristerna är att hänföra. Beslutet skall dock ha avseende på samtliga anläggningar, om det krävs för att den samlade förvaltningen av dessa anläggningar inte skall försvåras i nämnvärd omfattning.

Inlösen

5 § Om en tillfredsställande förvaltning av en elektrisk anläggning sannolikt inte kan åstadkommas genom tvångsförvaltning eller en tillfredsställande förvaltning sannolikt inte kommer att bestå efter utgången av tiden för en tvångsförvaltning får staten, efter ansökan av nätmyndigheten, lösa anläggningen från ägaren.

Om anläggningens ägare också är ägare till en fastighet på vilken anläggningen, helt eller delvis, är belägen skall även fastigheten eller, om det är lämpligt, del av fastigheten lösas. Om ledningsrätt är upplåten för anläggningen på en annan fastighet skall även ledningsrätten lösas.

Mål om inlösen skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område anläggningen eller större delen av den ligger. I fråga om inlösen gäller i övrigt expropriationslagen (1972:719) i tillämpliga delar. Bestämmelserna i 4 kap. 3 § expropriationslagen skall tillämpas i fråga om värdeökning som ägt rum under tiden från dagen tio år före det talan väcktes vid domstol.

2 kap. Förvaltningsföreläggande

Föreläggandet

1 § I ett förvaltningsföreläggande skall länsrätten bestämma en viss tid inom vilken nätföretaget skall ge in ett förvaltningsavtal till länsrätten.

Med förvaltningsavtal avses ett skriftligt avtal, varigenom nätföretaget till en särskild förvaltare helt eller delvis överlämnar förvaltningen av dels den eller de anläggningar som omfattas av förvaltningsföreläggandet, dels den egendom som krävs för att verksamheten vid anläggningarna skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt.

Länsrätten får på ansökan av nätföretaget förlänga den tid som har bestämts för att ge in ett förvaltningsavtal. Ansökan om förlängning skall ges in före utgången av den bestämda tiden.

2 § Om ett förvaltningsföreläggande har meddelats och nätkoncessionen för en anläggning som omfattas av föreläggandet därefter övergår till en ny innehavare, förfaller föreläggandet.

Förvaltningsavtalets innehåll m.m.

3 § Ett förvaltningsavtal skall vara utformat så, att en tillfredsställande förvaltning av anläggningen kan antas komma till stånd. För detta ändamål skall avtalet bland annat

1. ha en giltighetstid om minst ett år,
2. ange de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, och
3. vara förenat med fullmakt för förvaltaren att företräda nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningsuppdraget.

Om ett förvaltningsavtal inte uppfyller dessa krav får länsrätten ge nätföretaget en möjlighet att, inom en viss angiven tid, avtala om de ändringar och tillägg som behövs för att avtalet skall uppfylla kraven. Sådana ändringar och tillägg får bara vara av mindre omfattning.

Om avtalet uppfyller kraven skall det godkännas av länsrätten.

Ett avtal som inte godkänns blir ogiltigt.

Bristfälliga förvaltningsavtal m.m.

4 § Om nätföretaget inte ger in ett förvaltningsavtal till länsrätten inom den tid som bestämts eller om länsrätten beslutar att inte godkänna ett ingivet förvaltningsavtal skall rätten förordna att den eller de berörda anläggningarna skall ställas under tvångsförvaltning. Om nätföretaget kan förväntas ge in ett godtagbart förvaltningsavtal inom rimlig tid får länsrätten i stället meddela ett nytt förvaltningsföreläggande.

5 § Om ett förvaltningsavtal, som har godkänts enligt 3 § tredje stycket, upphör att gälla eller ändras eller om avtalsparterna inte följer avtalet skall förvaltaren genast anmäla detta till nätmyndigheten.

Länsrätten skall i ett beslut om att godkänna ett förvaltningsavtal upplysa förvaltaren om anmälningsskyldigheten.

3 kap. Tvångsförvaltning

Förvaltare

1 § Länsrätten skall i ett beslut om tvångsförvaltning förordna en särskild förvaltare. Till förvaltare skall utses någon som kan antas åstadkomma en tillfredsställande förvaltning av den berörda anläggningen.

Länsrätten skall, på ansökan av nätmyndigheten, entlediga förvaltaren om denne inte fullgör sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Länsrätten skall också entlediga förvaltaren om denne begär det. Samtidigt som förvaltaren entledigas skall länsrätten förordna en ny förvaltare.

Nätmyndigheten skall lämna förslag till förvaltare.

Tiden för förvaltningen

2 § Länsrätten skall, sedan förvaltaren gett in den plan som avses i 4 § tredje stycket, besluta hur länge förvaltningen skall pågå. Tiden skall bestämmas så, att en tillfredsställande förvaltning kan åstadkommas. Tiden får bestämmas till högst fem år från länsrättens beslut.

Om det vid utgången av den tid som bestämts alltjämt finns skäl för tvångsförvaltning skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten, förlänga tiden med högst tre år i sänder. Beslutet om tvångsförvaltning gäller till dess att ansökan har prövats slutligt.

Innan länsrätten beslutar enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

3 § Om det inte längre finns skäl för tvångsförvaltning, skall länsrätten, på ansökan av nätmyndigheten eller nätföretaget, besluta att den skall upphöra.

Innan länsrätten, efter ansökan av nätföretaget, avgör ett ärende enligt första stycket skall nätmyndigheten ges tillfälle att yttra sig.

Förvaltarens uppgifter m.m.

4 § Förvaltaren skall särskilt verka för att de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning undanröjs.

Förvaltaren skall dessutom svara för en tillfredsställande förvaltning av anläggningen och därvid verka för att verksamheten ger en skälig avkastning.

Förvaltaren skall så snart som möjligt och senast inom sex månader från det att beslutet enligt 1 § om tvångsförvaltning meddelades ge in en plan till länsrätten. I planen skall det anges vilka åtgärder som krävs för att undanröja de missförhållanden som har föranlett beslutet om tvångsförvaltning, hur dessa åtgärder skall genomföras och den tid som kan antas behövas för att genomföra åtgärderna.

5 § Förvaltaren får besluta att en angelägenhet som saknar betydelse för ändamålet med förvaltningen skall undantas från denna. Ett sådant beslut får ändras eller upphävas av förvaltaren. Förvaltaren skall genast underrätta nätmyndigheten om beslut enligt denna paragraf.

6 § Förvaltaren får inte överlåta anläggningen eller på annat sätt förfoga över den så att den helt eller delvis frånhänds ägaren.

Förvaltaren får inte överlåta den nätkoncession med vars stöd den elektriska anläggningen används.

Förvaltaren får inte på nätföretagets vägnar ingå borgen.

7 § Förvaltaren skall genast underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänförs sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om ett beslut om tvångsförvaltning och om ett beslut att förordna en ny förvaltare.

En gäldenär som har fått en sådan underrättelse kan, så länge förvaltningen pågår, inte med befriande verkan betala sin skuld till annan än förvaltaren eller den som förvaltaren har anvisat. En upplysning om detta skall tas in i underrättelsen.

Förvaltaren skall också så snart det kan ske underrätta varje känd gäldenär, vars skuld hänförs sig till verksamheten vid den berörda anläggningen, om länsrättens beslut enligt 2 §.

Vissa skyldigheter för nätföretaget

8 § Nätföretaget skall ställa de kontorslokaler och andra utrymmen som krävs för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Detta gäller dock inte bostäder.

9 § Nätföretaget är skyldigt att lämna förvaltaren de upplysningar om anläggningen som behövs för en tillfredsställande förvaltning.

Länsrätten skall, på ansökan av förvaltaren, kalla ställföreträdare för nätföretaget att inför rätten under ed lämna upplysningar enligt första stycket. Bestämmelserna i 36 kap. 6, 11, 14, 20 och 21 §§ rättegångsbalken skall därvid äga motsvarande tillämpning. Även förvaltaren och nätmyndigheten skall kallas.

10 § Nätföretaget är skyldigt att tillhandahålla förvaltaren handlingar och andra föremål av betydelse för förvaltningen.

Den ekonomiska förvaltningen

11 § Förvaltaren uppbär de löpande intäkterna och disponerar de tillgångar i övrigt som är hänförliga till den verksamhet som omfattas av förvaltningen. Förvaltaren företräder även i övrigt nätföretaget i de angelägenheter som omfattas av förvaltningen, om inte annat följer av andra stycket eller 6 §.

Förvaltaren får bara ta upp sådana lån som krävs för den löpande verksamheten och som kan finansieras med de löpande intäkterna under förvaltningstiden. Innan förvaltningstiden bestämts skall den anses vara tre år. Förvaltaren får, efter tillstånd av nätmyndigheten, även ta upp andra typer av lån. Tillstånd skall meddelas om lånet är till gagn för den framtida verksamheten vid anläggningen och inte står i missförhållande till de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhet.

Innan nätmyndigheten beslutar i tillståndsfrågan skall nätföretaget ges tillfälle att yttra sig.

12 § Medel som förvaltaren har hand om för anläggningens förvaltning skall hållas skilda från andra medel.

13 § Medel som inte behöver avsättas för förvaltningen skall förvaltaren betala ut till nätföretaget.

14 § Om förvaltaren inte kan få tillräckliga medel till förvaltningen genom löpande intäkter och lån får nätmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, ålägga nätföretaget och, i förekommande fall, ägaren till anläggningen att ställa ytterligare medel för förvaltningen till förvaltarens förfogande. Beslutet skall grundas på vad som är skäligt med hänsyn till behovet av ytterligare medel och nätföretagets och ägarens ekonomiska förhållanden.

Om nätföretaget överlåter den nätkoncession som avser den tvångsförvaltade anläggningen kvarstår nätföretagets betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan koncessionen har övergått till den nye koncessionshavaren.

Om ägaren till den tvångsförvaltade anläggningen överlåter denna kvarstår ägarens betalningsskyldighet enligt beslut, som har meddelats enligt första stycket innan äganderätten har övergått till den nye ägaren. Detta gäller dock bara om ägaren inte har nätkoncession för den tvångsförvaldade anläggningen.

Om det finns skäl för det, får nätmyndigheten, på ansökan av nätföretaget eller, i förekommande fall, anläggningens ägare besluta att en betalningsskyldighet som beslutats enligt första stycket inte längre behöver fullgöras.

15 § Förvaltaren skall låta nätföretaget ta del av det räkenskapsmaterial som gäller anläggningen.

Förvaltarens redovisning

16 § Förvaltaren skall för varje räkenskapsår lämna en skriftlig redovisning av sin förvaltning till nätmyndigheten och nätföretaget. När förvaltaren lämnar sitt uppdrag skall en redovisning för den gångna delen av räkenskapsåret lämnas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om förvaltarens redovisning.

17 § Om nätföretaget vill klandra förvaltningen, skall talan väckas mot förvaltaren vid fastighetsdomstolen inom ett år från det att nätföretaget tog emot redovisningen. Om nätföretaget som grund för sin talan åberopar en omständighet som inte hänför sig till en viss redovisning, får talan väckas inom ett år från det nätföretaget tog emot den redovisning som lämnats med anledning av att förvaltarens uppdrag upphörde.

Ett nätföretag som inte gör vad som sägs i första stycket har förlorat sin rätt till talan, om inte förvaltaren har gjort sig skyldig till brottslig gärning, som inneburit skada för nätföretaget.

Förvaltararvode

18 § Länsrätten skall i ett beslut enligt 2 § första eller andra stycket fastställa ett arvode till förvaltaren. Arvodet skall bestämmas till ett visst belopp per kalenderår.

Arvodet skall anses utgöra en kostnad i den verksamhet som omfattas av tvångsförvaltningen.

4 kap. Övriga bestämmelser

Ny innehavare av nätkoncessionen

1 § Om nätkoncessionen för en elektrisk anläggning som har ställts under särskild förvaltning övergår på någon annan, upphör beslutet om särskild förvaltning omedelbart att gälla.

Bestämmelser om rättegången

2 § Länsrättens beslut att enligt 1 kap. 3 § andra stycket meddela ett förvaltningsföreläggande, att enligt 2 kap. 3 § tredje stycket godkänna ett ingivet förvaltningsavtal och att enligt 1 kap. 3 § andra stycket förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning gäller omedelbart.

Länsrätten får även när det gäller annat beslut enligt denna lag förordna att det skall gälla omedelbart.

3 § Om det finns skäl för det får länsrätten förordna att en elektrisk anläggning skall ställas under tvångsförvaltning för tiden intill dess att länsrätten har avgjort frågan om särskild förvaltning.

4 § Mål om särskild förvaltning enligt denna lag skall prövas skyndsamt.

Tillsyn över förvaltningen

5 § Tillsynen över förvaltarens efterlevnad av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

6 § Nätmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

7 § Nätmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. Ett föreläggande får förenas med vite.

Tvistprövning och överklagande

8 § Tvister om nätföretagets skyldigheter enligt 3 kap. 8 §, 9 § första stycket och 10 § samt om förvaltarens skyldigheter enligt 3 kap. 13 och 15 §§ prövas av nätmyndigheten.

9 § Beslut av nätmyndigheten enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande enligt denna lag till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

2. Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13, 16 och 18 §§ ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 13 §

En nätkoncession skall meddelas för fyrtyo år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

En nätkoncession skall meddelas för fyrtyo år, om den avser linje, och för tjugofem år, om den avser område. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det, får kortare tid bestämmas.

Giltighetstiden hos en nätkoncession som meddelas i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3 får inte sträcka sig längre än den återkallade nätkoncessionens giltighetstid.

16 §

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas.

En nätkoncession får inte överlåtas utan tillstånd av regeringen. Regeringen får bemyndiga nätmyndigheten att pröva frågor om överlåtelse av nätkoncession som inte avser en utlandsförbindelse.

Vid prövning av en ansökan om överlåtelse av nätkoncession skall 10 § tillämpas. *Detsamma gäller vid prövning av en ansökan om nätkoncession i anledning av återkallelse av en nätkoncession enligt 18 § första stycket 2 eller 3.*

18 §

En nätkoncession skall återkallas helt eller delvis,

1. om en ledning eller ett ledningsnät inte längre behövs för en säker elförsörjning,

2. om koncessionshavaren i väsentlig mån inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i nätkoncessionen, eller

2. om staten, med stöd av 1 kap. 5 § lagen (2004:000) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar, löser in den eller de ledningar som avses med nätkoncessionen, eller

3. om koncessionshavaren inte längre uppfyller villkoren enligt 10 § andra stycket första meningen för att inneha nätkoncessionen.

Frågor om återkallelse av nätkoncession prövas av nätmyndigheten. Avser nätkoncessionen en utlandsförbindelse, prövas dock frågan om återkallelse av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.